

**УДК 4-И (Араб)
ББК – 83.3 (0)9
Ҳ-70**

М.С. ҲОҶИБОЕВА

СУННАТИ КОРБУРДИ ЗАРБУЛМАСАЛ ВА МАҚОЛ ДАР АШЪОРИ ШОИРИ ЭРОНИНАЖОД СОЛЕҲ ИБНИ АБДУЛҚУДДУС

Солеҳ ибни Абдулқуддус дар қаламрави адабиёти арабизабон дар шумори шуарое қарор дорад, ки дар нигоштаҳои хеш на танҳо аз суннатҳои роиҷи адабиёти араб истиқбол кардааст, балки барои идомаи дастовардҳои завқу тафаккури бадеии ақвоми эронӣ дар назми арабии асри VIII нақши муассир гузоштааст. Номии пурраи шоир Солеҳ ибни Абдулқуддус ибни Абдуллоҳ ибни Абдулқуддуси Ҳизомӣ ва кунияш Абулфазл аст. Ӯ дар соли 693 милодӣ дар яке аз шаҳрҳои қадимии қаламрави Форс – Дахшатободи Ардашер дар оилаи муаддибу сиёсатмадор ҷашм ба олами ҳастӣ кушода, дар соли 783 милодӣ дар Басра дар замони ҳукмронии Маҳдӣ Аббосӣ аз олами фанӣ даргузаштааст.

Солеҳ ибни Абдулқуддус ва дигар адибони ҳамасраш чун Абдулқарим ибни Абиавҷо, Башшор ибни Бурд, Муҳаммад ибни Холиди Бармакӣ аз ҷумлаи мутакаллимони маъруфи Басра буданд, ки дар манзили ал-Азди ном шахсе ҷамъ гардида, дар робита ба масоили динӣ мубоҳисаву муроҷида мегардонида. Солеҳ ибни Абдулқуддус гоҳо дар масоҷиди Басра низ вазъи гуфта, бо огоҳӣ аз анъанаҳои адабиёти андарзии паҳлавӣ онҳоро дар ҷараёни иҷрои мавъизаҳои хеш мавриди истифода қарор медод (5, с.47). Истифодаи мақолу андарз ва зарбулмасалҳо сухани шоирро ҷаззобу дилкаш ва орошта мегардонид. Аз ин рӯ, аз маҳорати суҳанварии ӯ аҳли илму адаб муассир гардида, аз касрати ҳикматҳои ҳаловат мебарданд. Ин падида аз калому мавъизаҳои Солеҳ сарчашма гирифта то ба эҷодиёти вай роҳ ёфтааст. Дар натиҷа, шоир зарбулмасалу мақолҳои халқҳои эрониро дар ашъораш фаровон қорбасти кардааст.

Адабиётшиносии араб Абдуллоҳ ал-Ҳатиб девони шоирро аз маъхазҳои гуногун ғирдоварӣ намуда, ба он таҳқиқоте роҷеъ ба зиндагӣ эҷодиёти шоир илҳоқ кардааст. Сарчашмаи аслии шинохти ашъори шоир ҳамин девони таҳиянамудаи Абдуллоҳ ал-Ҳатиб маҳсуб меёбад, ки аксари пажӯҳишгарон зимни таҳқиқи эҷодиёти ӯ бар он истинод ҷустаанд.

Нуфузи зарбулмасалу мақол дар сурудаҳои Солеҳ ибни Абдуқуддус ба ҳаддест, ки муаллифи тазкираи «Табақоту-ш-шуаро» Ибни Муътазз (4) тамоми ашъори ӯро иборат аз зарбулмасал, мақол ва ҳикмат донистааст.

Адиби маъруфи асри X Абӯаҳмади Аскарӣ аз забони Абӯбакр ибни Дурайд (8), ки яке аз машҳуртарин суҳанварони нуқтасанҷи араб маҳсуб мешавад, тазаккур додааст, ки дар девони Солеҳ ибни Абдулқуддус ҳазор зарбулмасали арабӣ ва ҳазор зарбулмасалу мақолҳои форсӣ фароҳам омадааст. Шоир кӯшиш

ба харч додааст, ки истифодаи зарбулмасалу мақол ва суханони ҳикматомез оҳангҳои тарбиявӣро ахлоқии эҷодиёти ӯро тақвият бахшанд.

Муҳимтарин вижагии ашъори Солеҳ ибни Абдулқуддус корбасти панду андарз ва зарбулмасалу мақолҳои форсӣ дар чараёни ба қалам овардани шеър-хояш ба шумор меояд. Пайғирӣ аз ин равиш дар каломӣ шоир қабл аз ҳама кӯшиши ҳифзу идомати зарбулмасалу мақолҳои форсӣ дар адабиёти арабизабон маҳсуб меёбад. Аз сӯи дигар, ӯ бо истифода аз ин равиши ҷолиб корбурди зарбулмасалу мақолҳоро дар ашъори арабии худ ба ҳукми суннате даровардааст, ки он баъдан дар назми форсу тоҷик истиқболи тамом пайдо намуд.

Солеҳ ибни Абдулқуддус зарбулмасал ва мақолҳоро, ки дар шеъраш истифода мекард, аз ду манбаъ мегирифт. Манбаи аввал забони зиндаи мардуми эронинаҷод буд, ки захираи фаровони зарбулмасалу мақолҳоро дар бар дошт. Мардум дар гуфтори худ аз ин захира истифода мекарданд. Бадехист, ки Солеҳ ибни Абдулқуддус низ ба ҳайси як шоири арабизабон зарбулмасалу мақолҳои форсии роиҷ дар забони мардуми ҳамнаҷоди худро дар тарҷумаи арабӣ ба ашъораш ворид мекард. Манбаи дигари огоҳии Солеҳ ибни Абдулқуддус аз зарбулмасалу мақолҳои форсӣ ин доираи васеи пандномаву андарзномаҳои шоҳон, вазирон ва ҳақимони тоисломии эронӣ буд, ки дар қарнҳои нахустӣ ислом ба забони арабӣ баргардон шуда, дар ҷомеаи арабизабони Хилофати он даврон истиқболи тамом пайдо карданд. Солеҳ ибни Абдулқуддус қисме аз зарбулмасалу мақолҳоро, ки дар сурудаҳои истифода кардааст, аз ҳамин маҷмӯаҳои пандномаву андарзномаҳои эронӣ дарёфт мекард. Дар истифодаи зарбулмасалу мақолҳо дар шеъри Солеҳ ибни Абдулқуддус на танҳо истеъдоди шоирии вай ба зӯҳур омадааст, балки як навъ фаъолияти тарҷумонии ӯ низ нақши худро гузоштааст. Мусаллам аст, ки Солеҳ ибни Абдулқуддус ағлаби зарбулмасал ва мақолҳои форсиро нахуст ба арабӣ тарҷума мекард ва пасон онро ба қолаби шеъри арабии хеш мерехт.

Ҷунонки қаблан ишора рафт, Солеҳ ибни Абдулқуддус дар истифодаи зарбулмасалу мақол дар шеър то андозае зиёдаравӣ кардааст. Сабаби онро пеш аз ҳама дар фаъолияти воизии ӯ бояд ҷуст. Ваъзгӯӣ пеш аз ҳама ҳадафи пандгӯӣ, далолати ҳайру нақӯкорӣ ва барҳазар доштан аз шарру бадиро пайғирӣ мекард. Воиз кӯшиш мекард, ки ҷиҳати ҳадафрас гардидани каломаш аз василаҳои муҳталифи балоғӣ, пеш аз ҳама зарбулмасалу мақолҳо истифода барад. Ҳамин равиши гуфтори воизона дар шеъри Солеҳ ибни Абдулқуддус низ, ки воизи касбӣ буд, нақши худро гузошт. Дар натиҷа, шеъри ӯ ҷанбаи боризи панду ахлоқӣ касб карда, зарбулмасалу мақолҳои зиёди форсӣ-тоҷикиро дар қолаби худ ғунҷониш дод.

Дар зер қисме аз зарбулмасалу мақолҳои ашъори Солеҳ ибни Абдулқуддусро ба доираи муқобалаву муқоиса бо зарбулмасалу мақолҳои тоҷикӣ мекашем, то хидмати шоир дар ҳифзу идомати суннатҳои адабии тоисломии мардуми эронинаҷод таъйин гардад. Ин зарбулмасалу мақолҳо ба гурӯҳҳои мавзӯӣ дастабандӣ шудаанд, то доираи мавзӯоти ашъори ҳақимонаи Солеҳ ибни Абдулқуддус равшантар ҷилвагари шавад.

I. Дар мавриди дӯстӣ:

عدوك ذو العقل ابقى عليك من الصاحب الجاهل الاخرى

(6, 141).

Душманат чу оқил аст, беҳтар аст бар ту, аз дӯсти нодоне, ки лаванд аст. Ин зарбулмасалҳо асосан муодилҳои мақолҳои тоҷикии зерин махсуб мешаванд: “Душмани доно беҳ аз дӯсти нодон” (2, ҷ. II, с. 814), “Душманат чу оқил бувад, беҳ аз дӯстмарде, ки нодон бувад” (2, ҷ. II, с. 814), “Дӯсти беҳирад аз душмани боҳирад бадтар бувад” (7, с. 67), “Дӯсти нодон батар зи сад душман” (7, с. 68), “Дӯстӣ з-аблаҳ батар аз душманист” (2, ҷ. II, с. 838), “Ҳеч чиз ба андозаи як дӯсти нодон хатарнок нест” (1, с.323), “Душмани доно баландат мекунад, бар заминат мезанад нодони дӯст” (1, с. 309), “Дӯсти нодон батар зи сад душман” (7, ҷ. II, с. 68). Ин мақолҳо дар сурудаҳои Солеҳ ибни Абдуқуддус ба гунаи зайл истифода шудаанд:

حبيباً وفيما ذا حفاظ بغية وبالبر والحسنى يكون لقاءه

(6, с.118).

Дӯстero, ки бовафо асту дар ғайби дӯст муҳофизи ӯст, диданаш шодӣ физояду неқӣ.

Ин шеър сарчашма дар мақоли зерини форсӣ дорад: “Дӯстони вафодор беҳтар аз хешанд” (2, ҷ. II, с. 836), “Ёри нек беҳтар аз бародари наздик” (1, с.320), “Дӯст он аст дар сулуки вафо, нақди ҷон оварад ба меҳр фидо”, “Рафики мухлису ёри вафодор, ки дар ёрӣ надорад ҷуз вафо кор” (7, ҷ. II, с. 70-71).

إذا المرء لم يصحب صديقاً موافياً على أي حال كان خاب رجاءه

(6, с.119).

Агар инсон соҳиби дӯсти бовафо набошад, ба ҳар ҳол ноком бимонад.

Дар адабиёти форсӣ зарбулмасалҳои вучуд доранд, ки метавон онҳоро ба ин мақоли корбурдаи Солеҳ муқоиса намуд. Аз ҷумла, “Дӯсти бовафо доруи зиндагӣ аст” (1, с.320), “Дареғу дард, ки то ин замон надониستم, Ки кимиёи саодат рафиқ буд рафиқ” (1, с.320), “Дӯсти бовафо тасвири нури худованд аст” (1, с.323), “Ҳангоме, ки бахт нопадор аст, дӯсти бовафо пайдо мешавад” (1, с.325).

و من الرجال اذا استوت اخلاقهم من يستشار اذا استشير فيطرق

(6, с.121).

Аз инсонҳои, ки соҳиби ахлоқи хуб ҳастанд, касе агар машварат бихоҳад, бо машварат роҳро кушоянд.

Ин мақол решаи аслии худро аз ҷунин мақолҳои форсӣ гирифтааст: “Дӯстиро ҷунин касе бояд, ки аз ӯ кори баста бикшояд” (2, ҷ. II, с. 838), “Дӯстӣ бо мардуми доно нақӯст” (2, ҷ. II, с. 837), “Дӯст он бошад, ки гирад дасти дӯст дар парешонҳолию дармондагӣ” (2, ҷ. II, с. 836), “Ёр набошад, ки дасти ёр нагирад” (2, ҷ. IV, с.2030), “Ёр он бошад, ки бори ёр бардорад” (7, ҷ. II, с.87), “Дӯст он бошад, ки андӯхи дӯст кашад, бар кас наниҳад бор, агар бор кашад” (7, ҷ. II, с. 87), “Дӯсте, ки дар ниёзмандӣ ёриат кунад, воқиян дӯст аст” (1, с.320).

يعطيك من طرف اللسان حلاوة و يروغ منك كما يروغ الثعلب

(6, с.125).

Касе, ки бо ту хушзабонӣ мекунад, бингар, шояд ҳилагаре бошад мисли рӯбохи маккор.

Ба далели он ки мӯҳтавои шеъри Солеҳ бо мазмуни ин ҷанд зарбулмасали форсӣ робита дорад, метавон аслу мояи каломи шоирро мабнӣ аз ин мақолҳои

форсӣ донист: “Душмани дӯстнамо ҳар чи кунад тазвир аст” (1, с.324), “Дар ҳар ҳарфе найранге аст” (1, с.743), “Агар бо рӯбоҳ сару кор дорӣ, мувозиби ҳилаҳояш бош” (1, с.359), “Ҳилаи рӯбоҳ ҳаргиз ба ақли шер намерасад” (1, с.359), “Бо рӯбоҳ бояд мисли рӯбоҳ амал кард” (1, 359), “Халоиқ ҳарчи лоиқ” (2, қ. II, 743).

II. Дар бобати сирро асрор:

لا تذع سرا الى طالبه منك إن الطالب السر مذنب

(6, с.119).

Ба касе, ки толиби рози туст розро ифшо макун, ки ӯ ифшоғари рози ту хоҳад буд.

Дар забони тоҷикӣ ба ин монанд мақолу зарбулмасалҳои зиёде мавҷуданд, ки метавон чанде аз онҳоро ин ҷо зикр намуд: “Ҳар кӣ рози худ ба ғӯше боз гуфт, тарҷумон аз сад забон хоҳад шунофт” (1, с.344), “Рози худ бо ёри худ чандон, ки битвонӣ мағӯ” (2, қ. II, с. 857), “Рози худро чун ту худ маҳрам най, дигаре худ маҳрами он чун бувад?” (7, қ. II, с. 567), “Роз чизест, ки бақои он дар муҳофизат аст ва ҳалоки он дар ифшо” (7, қ. II, с. 567), “Агар асроратро барои дӯстат фош накуни, вақте ки душманат шуд, ҳаргиз аз ӯ тарсе нахоҳӣ дошт”, “Рози худ ҳаргиз ба ёри худ мағӯӣ, ёр ёре дорад, аз ёри ёр андеша кун” (1, с.344).

Дар шеъри форсӣ низ ин мақол фаровон истифода шудааст. Аз ҷумла Мавлонои Балхӣ фармудааст:

Сирри худ бо ёри худ ҳарчанд битвонӣ, мағӯ,

Ёро ёре бувад, аз ёри ёр андеша кун.

و السر فاكتمه و لا تنطق به إن الزجاجة كسرها لا يشعب

(6, с.126).

Сирро ниғаҳ дору макшой онро, ки шишаи бишкастаро ба ҳам овардан номумкин аст.

Дар забони форсӣ андарзи маъруфе ба шакли *Дил, ки ранҷид аз касе, хурсанд кардан мушқил аст* (2, қ. II, с. 822) мавҷуд аст, ки метавон бо ин шеъри Солеҳ ибни Абдуқуддус муқоиса намуд. Ба ин монанд, мақоли дигаре ҳаст, ки ба мазмуни шеъри Солеҳ наздик аст. “Шишаи шикастаро пайванд кардан мушқил аст” (2, қ. II, с. 822), “Дӯстро набояд ранҷонд, хатто бо як шӯхӣ” (1, с.325).

III. Дар бобати суҳанронӣ:

واحفظ لسانك واحترز من لفظه فالمرء يسلم باللسان و يعطب

(6, с.126).

Забонатро ниғаҳ дор ва аз суҳани беҳуда бипарҳез, ки саломати мард аз забон асту гирифтोरӣ низ.

Муодили тоҷикии ин мақол дар сурати зайл ҷилва додааст: “Беҳ аз хомӯшӣ ҳеч пироя нест” (7, қ. I, с. 213) ва ё “Ростию расти” (2, қ. II, с. 858), “Ҳам забонатро ниғаҳ дор ва ҳам дӯстатро” (1, с.322).

وإن لسان المرء مفتاح قلبه إذا هو أبدى ما يجن من الغم

(6, с.148).

Забони инсон калиди қалби ӯст. Ҳар чи ки дар қалб ниҳон аст, забон аён кунад.

Дар забони форсӣ ин зарбулмасалҳои истифодабурдаи Солеҳ ибни Абдуқуддус ба сурати зайл дучор меоянд “Забон тарҷумони дил аст” (2, қ. II, с. 892) ва ё

“Забон ҷосуси дил аст” (7, ҷ. II, с. 100), “Касе, ки қалбаш кӯчак аст, забонаш дароз аст” (1, с.376).

واحفظ لسان أن تقول فتبتلى
إن البلاء موكل بالمنتقى
(6, с.147).

Забонро ниғаҳ дор, то ба гуфта худро ба доми бало наандозӣ. Ҳаққо, ки бало вакили забон аст.

Решаи аслии ин зарбулмасалро метавон бо андарзҳои тоҷикии мавриди қиёс қарор дода, дар заминаи таъйини сарчашмаи зуҳури онон мақоми авлабияти онҳоро дар забони форсӣ муқаррар намуд. “Одамӣ аз забони худ ба балост” (2, ҷ. I, с. 26) ё “Забонам-зиёнам” (7, ҷ. II, с. 92), “Забони сурх сари сабз медиҳад барбод” (2, ҷ. II, с. 893).

و يمنعى التكلم فى كثير
أقول لما يكون من الجواب
و من خشى الجواب أقل نطقاً
و إن كان المقدم فى الصواب
(6, с.147).

Дар бисёри вақт хомӯшам, зарур бошад ҷавоб диҳам.

Касе аз ҷавоб тарсад, кам суҳан кунад, ҳарчанд, ки дар савоб пешрав бошад.

Мақолҳои маъруфи тоҷикии “Ё суҳан доништа гӯ, эй марди бихрад, ё хомӯш” (2, ҷ. IV, с. 2032), “Ё суҳан санчида гӯӣ ё хомӯш”, “Ё дуруст ҳарф бизан ё оқилона хомӯш бош” (1, с.452) аз он шаҳодат медиҳанд, ки ин шеърӣ Солеҳ пайванди маънавӣ бо ин мақолҳо дорад.

IV. Дар бобати илму адаб:

قد ينفع اللادب الأطفال فى صغر
و ليس ينفع بعد الكبرة الادب
إن الغصون اذا قومتها اعتدلت
ولا يلين اذا قومته الخشب
(6, с.133).

Дар ҳақиқат адаб омӯзонидани атфол дар хурдӣ манфиатбахш аст. Баъд аз ба воя расидан адаб додан фоида набахшад.

Ҳамчунон ниҳолро гар рост кунӣ, рост шавад, вале ҷӯби хушкро рост қардан натовонӣ.

و إن من أدبته فى الصبا
كالعود يسقى الماء فى غرسه
(4, с.91).

Касе, ки ўро дар кӯдакӣ тарбия қардӣ, мисли ниҳолест, ки ғангоми рӯстанаш ба он об медиҳӣ. Муқоиса шаванд: “То ниҳол тар аст, бояд рост қард” (2, ҷ. I, с.540), “Ҷӯби тарро чунон ки хоҳӣ печ, нашавад хушк ҷуз ба оташ рост” (2, ҷ. II, с.632), “Адаб ба вақташ судманд бошад” (9, с.23).

العلم زين و تشريف لصاحبه
فاطلب هديت فنون العلم والادب
(6, с.138).

Илм зинат аст ва шарафу обрӯст барои соҳибаш. Пас талаб намо, то расӣ бар фунуни илму адаб. Муқоиса шавад: “Илмат ба амал чу ёр гардад, қадри ту яке ҳазор гардад” (7, ҷ. II, с.146), “Илму амал” (7, ҷ. II, с.148), “Илм бо қор судманд бувад, илм бекор пойбанд бувад” (2, ҷ. II, с.1110).

Бо ин ҳама назароти муҳталиф қасрати корбурди зарбулмасал ва мақол дар ашъори Солеҳ ибни Абдулқуддус гувоҳ бар он аст, ки ӯ бо фароғии андешаву тафакқури мардумони эронитабор ва таҷассуми афкори мардум дар сурати зарбулмасал ва мақол онро ба ҳукми як вижагии ҳосаи шеър қарор дода, анъанайи истифодаи ҳикмату андарз ва мақолу зарбулмасалро дар шеър нусрат

бахшидааст. Ин аст, ки тачрибаи Солеҳ ибни Абдулқуддус минбаъд низ дар адабиёти форсу тоҷик идомаи шоёне пайдо намуда, дар таҳкими ҷанбаи ахлоқиву ҳикамии шеър нақши муассир гузоштааст. Аз сӯи дигар, метавон гуфт, ки девони ӯ маҷмӯаи зарбулмасалу мақол ва панду андарзҳои форсӣ буда, мақоми шоирро дар маҷмӯъ гардонидани зарбулмасалу мақолҳои форсиву арабӣ бозгӯӣ мекунад.

Калидвожаҳо: Солеҳ ибни Абдулқуддус, адабиёти асри VIII, девони Солеҳ, кунияи Абул-фазл, фарҳанги адабиёти то ҷисми халқҳои эронӣ, зарбулмасали форсӣ ва арабӣ,

Пайнавишт:

1. Давидов, Ҳ. Фарҳанги зарбулмасалҳо; тарҷумаи Фарид Ҷавоҳиркалом / Ҳ. Давидов. – Теҳрон, 1387. – 871с.
2. Деҳхудо, А. Амсол ва ҳикам: дар 4 ҷ. / А. Деҳхудо. – Теҳрон, 1363; 1370
3. Зоҳидов, Н. Адабиёти арабизабони форсу тоҷик аз истилои араб то аҳди Сомониён / Н. Зоҳидов. – Хуҷанд: Раҳим Ҷалил, 1999. – 142с.
4. Ибн ал-Мӯътаз(з). Табақоту-ш-шуаро / Ибн ал-Мӯътаз(з). – Қоҳира: Дору-л-маориф, 1972. – 580с.
5. ал-Кутубӣ, Муҳаммад ибн Шокир. Фавоту-л-вафӣёт: дар 2 муҷаллад. / Муҳаммад ибн Шокир ал-Кутубӣ. – Бейрут: Дор Содири, 1974.
6. ал-Басрӣ, Солеҳ ибн Абдулқуддус. Девон; мураттиб Абдуллоҳ ал-Ҳатиб / Солеҳ ибн Абдулқуддус ал-Басрӣ. – Басра: Дор манишуроти -л-басрӣ, 1967. – 72с.
7. Фозилов, М. Фарҳанги зарбулмасал, мақол ва афоризмҳои тоҷикию форсӣ: дар 2 ҷ. / М. Фозилов. – Душанбе: Ирфон, 1975, 1977. – Ҷ. 1-2.
8. ал-Ҳамавӣ, Ёқут. Мӯъҷаму-л-удабо: дар 20 ҷ. / Ёқут ал-Ҳамавӣ. – Байрут: Дору-л-фикр, 1980. – Ҷ. 11.
9. Ҳамидҷонов, М., Писарчик, А. Зарбулмасал ва мақолҳои тоҷикӣ / М. Ҳамидҷонов, А. Писарчик. – Душанбе: Нашириёти давлатии Тоҷикистон, 1960. – 108с.
10. Шавқӣ, Зайф. Таърихи адабиёти араб / Зайф Шавқӣ. – Қоҳира: Дору-л-маориф, 2002. – 684с.

Reference Literature

1. Davydov, H. Interpretation Dictionary of Proverbs and Sayings; translated into Persian by Farid Javohirkalom. – Tehran, 1387. – 871p.
2. Dehhudo, A. Proverbs, Sayings and Aphorisms. In 4 v. – Tehran, 1363; 1370. – V.4.
3. Zahidov, N. Persian – Tajik literature written in Arabic since the Time of the Arabic Conquest up to the Samanids Dynasty. – Khujand: State publishing house named after Rahim Jalil, 1999. – 142p.
4. Ibn al-Mu'taz. Dynasties of poets. –Cairo: Enlightenment publishing-house publisher, 1972. – 580p.
5. al-Kutubi, Muhammad ibn Shakir. The Life of Great Predecessors / Muhammad ibn Shakir al-Kutub. – Beirut: Sodir (outgoing), 1974. –V.2.
6. al-Basri, Saleh ibn Abdulkuddus. **Divan.** – Basra: Basra Publications, 1967. – 72p.
7. Fozilov, M. Explanatory Dictionary of Tajik-Persian Proverbs, Sayings and Aphorisms: in 2 v. – Dushanbe: Enlightenment, 1977. – V.2.
8. al-Hamawi, Yakut. Gatherings of Poets: in 20 v. – Beirut: Thinking publisher, 1980. – V.11.

Ҳоҷибоева М.С. Суннати корбурди зарбулмасал ва мақол дар ашъори шоири эрониноҷод
Солеҳ Ибни Абдулқуддус

-
9. Hamidjonov, M., Pisarchik, A. *Tajik proverbs and Sayings*. –Dushanbe: State publishing house of Tajikistan, 1960. – 108p.
 10. Shavky, Sayf. *History of Arabic Literature*. – Cairo: Enlightenment publisher, 2002. – 684pp.

**Традиционное использование пословиц и поговорок в творчестве
арабоязычного поэта таджикско-персидского происхождения Солеха ибн
Абдулқуддус**

Ключевые слова: литература VIII-го века, *диван* Солеха, персидские и арабские пословицы и поговорки, персидские назидания и наставления

В статье рассматривается вопрос использования пословиц и поговорок в творчестве (в поэзии) арабоязычного персидско-таджикского поэта Солеха ибн Абдулқуддуса (год смерти 783) на основании литературных и исторических источников. Автор стремился определить достойное место и статус этого великого поэта в истории арабоязычной литературы, одновременно рассмотрел в статье цель и методы использования пословиц и поговорок в творчестве Солеха, что является художественной особенностью этого мастера слова. В ходе научного исследования обсуждается использование пословиц и поговорок и в таджикско-персидской литературе, что в итоге указывает на научную ценность данной статьи.

**Traditional Usage of Proverbs and Sayings in the Creation of the Poet of Tajik-Persian
Origin Solekh ibn Abdulkuddus who Wrote in Arabic**

Key words: the literature of the VIII-th century, Solekh's *divan*, Persian and Arabic proverbs and sayings, Persian precepts and edifications

The article dwells on the usage of proverbs and sayings in the poetical creation of Solekh ibni Abdulkuddus, the Persian-Tajik poet who wrote in Arabic (died in 783) on the grounds of literary and historic sources. The author strives to determine a worthy place of this great poet in the history of the Arabic literature; concurrently the aim and methods of the usage of proverbs and sayings in Solekh's creation being considered; both the formers and the latters are a belles-lettres peculiarity of this master of word. In the course of scientific research proverbs and sayings presented in the Tajik-Persian literature are treated as well pointing to the scientific value of the article.

Рочъ ба муаллиф:

Ҳоҷибоева Муътабар Сайдуллоевна, аспиранти кафедраи филологияи араби
Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи акад. Б. Гафуров (Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Хуҷанд), e-mail: hms_83@mail.ru

Сведения об авторе:

Ходжибаева Муътабар Сайдуллоевна, аспирант кафедры арабской филологии Худ-
жандского государственного университета имени академика Б. Гафурова (Респуб-
лика Таджикистан, г. Худжанд), e-mail: hms_83@mail.ru

Information about the author:

Khodjibayeva Mutabar Saydulloyevna, Aspiring Degree Candidate of the department of
Arabic philology under Khujand State University named after acamemician B. Gafurov
(Tajikistan Republic, Khudjand), e-mail: hms_83@mail.ru